

Park van Noach

De **dierentuin** is een soort Ark van Noach geworden: als een beest in het wild volledig verdwijnt, hebben we een reservepopulatie in gevangenschap. Kunnen we diersoorten zo ook behoeden voor uitsterven?

DOOR CORLIJN DE GROOT • ILLUSTRATIE KWENNIE CHENG

NEDERLANDSE dierentuinen nemen hun taak om biodiversiteit te beschermen en het publiek voor te lichten over bedreigingen in het wild heel serieus,' vertelt **Lisette de Ruigh**, directeur van de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen. 'We hebben fokprogramma's om bedreigde diersoorten in

stand houden. Dat wordt nauwkeurig begeleid vanuit de European Association of Zoos and Aquaria (EAZA). Op elk fokprogramma zit een coördinator, die aangeeft welk dier we met welk dier kunnen laten paren voor een zo gezond mogelijke populatie.' Om inteelt te voorkomen ruilen dierentuinen dieren met elkaar. Voor de gene-

tische diversiteit zou het nog beter zijn als er af en toe wilde dieren werden gevangen. Dat was vroeger normaal, tegenwoordig rust er een groot taboe op wildvang. De Ruigh: 'We zijn daar intensief met elkaar over in gesprek. In hoeverre willen we dat nog? Van de zoogdieren komt in onze dierentuinen sowieso niks meer uit het wild.'

Het fokken van dierentuindieren gaat steeds makkelijker. Als dieren niet bereid zijn om te paren of het niet kunnen, dan is er nog de mogelijkheid om ze kunstmatig te insemineren. Dat is bijvoorbeeld zeer gebruikelijk bij reuzenpanda's, die niet bekend staan om hun tomeloze libido. In documentaireserie *Het echte leven in de dierentuin*, zondag op NPO 1, is een hoofdrol weggelegd voor Afrikaanse olifant Tooth. Als hij in zijn vruchtbare fase is, gieren de hormonen door zijn lijf. Maar in plaats van de beschikbare vruchtbare vrouwtjes te verleiden tot seks gedraagt hij zich agressief en maakt hij ze bang. Een speciaal team van de Universiteit Utrecht komt langs om zijn waardevolle sperma te verzamelen. Om hem te laten ejaculeren wordt zijn prostaat gemasseerd door een verzorger met een lange arm die via de anus naar binnen gaat. Tooth lijkt dat allemaal geen probleem te vinden, zolang hij ondertussen maar iets lekkers te eten krijgt. Het sperma van Tooth wordt zo snel mogelijk geïnsemineerd bij een vruchtbaar vrouwtje.

Noodgreep

Het vermenigvuldigen van bedreigde diersoorten hebben dierenparken aardig onder de knie. Maar hoe realistisch is het dat de panda's, olifanten en gorilla's waar je je als bezoeker aan mag vergapen ooit weer een leven in het wild zullen hebben? 'Dat is niet gemakkelijk,' zegt **Pim Martens**, hoogleraar duurzame ontwikkeling aan de Maastricht University. 'Dieren die in een dierentuin zijn opgegroeid hebben niet altijd de benodigde *survival skills*. Maar de belangrijkste reden is dat bedreigde diersoorten natuurlijk met een reden bedreigd worden. Meestal is dat de vernietiging van hun natuurlijke leefomgeving, wat het dus niet gemakkelijk maakt ze weer terug te plaatsen.'

Gert Polet, teamleider soortenbescherming bij het Wereld Natuur Fonds, vindt dat de primaire focus altijd moet liggen op het beschermen van de wilde dieren in hun natuurlijke leefomgeving. Diersoorten in een dierenpark fokken om ze in de natuur uit te zetten is een noodgreep. 'Ik heb zeker geen bezwaar tegen fokprogramma's, maar ze moeten niet de bescherming van de natuurlijke habitat gaan vervangen, want dan zijn we een beetje Ark van Noach aan het spelen.'

Het is moeilijk voor te stellen, maar er zijn heel wat Amerikanen met een tijger als huisdier. Polet: 'Alleen al in Texas leven meer tijgers in gevangenschap dan in de rest van de wereld in het wild.' Sommige van die tijgerbaasjes vinden dat zij het dier behoeden voor uitsterven, omdat ze ooit weer in het wild uitgezet kunnen worden. Een illusie, aldus Polet. 'Ze kunnen echt de vrije natuur niet meer in.' Want om te overleven moeten ze ver bij mensen uit de buurt blijven en zelf hun prooien vangen.

Korenwolf

Toch zijn er wel diersoorten die hun voortbestaan aan fokprogramma's van dierentuinen te danken hebben. Een bekend voorbeeld is de Californische condor. In 1982 leefden er nog maar 22 van deze gieren in Noord-Amerika. Polet: 'De laatste nesten zijn toen leeggehaald om de eieren in fokcentra uit te broeden.' Tien jaar later werd voor het eerst een in een dierenpark geboren Californische condor uitgezet in een natuurgebied in Californië. Inmiddels leven er weer een paar honderd in het wild. De wilde condors hadden last van een bepaald soort luis. Die luizensoort heeft

Gert Polet: 'Ik heb geen bezwaar tegen fokprogramma's, maar ze moeten niet de bescherming van de natuurlijke habitat gaan vervangen'

het fokprogramma niet overleefd. 'Dus dat stukje biodiversiteit zijn we wel kwijtgeraakt,' vertelt Polet grinnikend. Ook in Nederland levende dieren krijgen in bijzondere gevallen hulp van dierentuinen. Zo dreigde de Europese hamster, beter bekend als de korenwolf, in Limburg uit te sterven. GaiaZoo in Kerkrade en Diergaarde Blijdorp in Rotterdam startten in 1999 een fokprogramma met de laatste exemplaren. Inmiddels zijn er op verschillende plekken in Limburg korenwolven geïntroduceerd. Of het dier het gaat redden, valt nog te bezien.

Een ander zorgenkindje is de Sumatraanse neushoorn. Er leven minder dan tachtig exemplaren in het wild, alleen op Borneo en Sumatra. Vorig jaar besloten natuurbeschermers een gezond vrouwtje te vangen om haar in te zetten voor een fokprogramma. Kijkers van de serie *The Handmaid's Tale* herkennen het scenario. Gert Polet van het WNF had het liever anders gezien. 'Maar we weten: als we niks doen dan is dit dier binnen een decennia of twee uitgestorven.' Een noodgreep dus. Het is treurig dat dierenparken nodig zijn om bedreigde diersoorten veilig te stellen, maar gelukkig kan het, vindt Lisette de Ruigh. Zij ziet nog een ander voordeel van dierentuinen. 'Al die hordes mensen die een vervuilende vliegreis maken om dieren in het wild te bekijken en daar ter plaatse schade aanrichten, dan is het toch ontzettend fijn dat we dierentuinen hebben waar je van dichtbij dieren kunt beleven.'

Het echte leven in de dierentuin

▶ ZONDAG, NPO 1, 21.20-XX.XX UUR